

VÀI SUY NGHĨ VỀ CÔNG TÁC QUẢN LÝ, BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY DI TÍCH LỊCH SỬ CÁCH MẠNG Ở HỘI AN

Nguyễn Cường

Di tích lịch sử cách mạng ở Hội An là một bộ phận cấu thành nên giá trị chung của di sản văn hóa Hội An. Từ những thành quả đạt được về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa Hội An trong những năm qua cho thấy bộ phận di tích này giữ vai trò quan trọng trong chiều dài lịch sử, văn hóa của địa phương. Bên cạnh giá trị về mặt vật thể, di tích lịch sử cách mạng còn chứa đựng giá trị tinh thần, phi vật thể hết sức to lớn, nổi bật là ý chí quyết cường, anh dũng của các thế hệ quân, dân Hội An qua các thời kỳ kháng chiến cứu nước; từ đó giáo dục truyền thống, động viên mọi người vượt qua khó khăn, thử thách, ra sức phấn đấu, cống hiến nhiều hơn cho sự nghiệp cách mạng, xây dựng quê hương.

Kể từ năm 2000, Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích (nay là Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hóa Hội An) đã tiến hành rà soát thống kê, đánh dấu, lập danh mục di tích lịch sử cách mạng có giá trị trên toàn địa bàn thành phố để đưa vào bảo vệ. Từ đó đến nay, với sự tích hỗ trợ cực của các cấp ủy Đảng,

chính quyền từ thành phố đến xã, phường, nhất là sự tham mưu của đội ngũ cán bộ Trung tâm, công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị bộ phận di tích này dần đạt được nhiều kết quả qua từng năm. Xin không nhắc lại kết quả này vì đã được đề cập tương đối đầy đủ, chi tiết trong một số bài viết. Với tôi, một cảm nhận chung nhất trong thành quả đó là sự khâm phục các thế hệ đồng nghiệp đi trước và trân trọng những gì họ đã làm được cho di tích, góp phần tích cực vào việc giáo dục về truyền thống của quê hương trong nhiều năm qua. Là một cán bộ vừa mới tiếp nhận phụ trách công tác này trong thời gian ngắn gần đây, thành quả đó còn tiếp thêm nghị lực để bản thân ra sức phấn đấu, vươn lên. Trong trong thời gian đến, công tác quản lý di tích nói chung, di tích lịch sử cách mạng nói riêng sẽ đặt ra những yêu cầu mới, nhiều khó khăn hơn. Từ thực trạng công tác này trong thời gian qua, với trọng trách được giao và mong muốn đưa công tác này có nhiều thành quả mới, tôi xin nêu một vài suy nghĩ của bản thân để đồng nghiệp cùng chia sẻ và trao đổi.

Nguyễn Cường

Vài suy nghĩ về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy di tích lịch sử cách mạng ở Hội An.

Cần nghiên cứu về bộ phận di tích này ở cấp độ đề tài chuyên sâu. Thời gian qua, đã có nhiều công trình đã được thực hiện và giới thiệu nhưng chỉ với tính chất tìm hiểu, tập hợp, giới thiệu đơn lẻ, chưa có tính khái quát về mặt nghiên cứu chuyên sâu. Thực tế thành quả nghiên cứu khoa học về di sản văn hóa Hội An được đăng ký thực hiện ở các cấp thời gian qua không có công trình nghiên cứu nào về bộ phận di tích này. Sẽ có nhiều khó khăn hơn khi thực hiện nhưng thiết nghĩ đã đến lúc cần có một nghiên cứu ở cấp độ đề tài, ít nhất là cấp cơ sở, có thể nghiên cứu tổng quan hoặc theo chủ đề để từ đó có đánh giá

chuẩn xác về đặc điểm, tính chất và đề ra định hướng bảo tồn đúng đắn, phù hợp. Có như vậy việc quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị di tích chắc chắn sẽ được tốt hơn.

Thông tin di tích phải trở thành cứ liệu khoa học. Trong số các di tích đã được ghi vào danh mục bảo vệ do nhiều nguyên nhân khác nhau vẫn còn một số di tích chưa được nghiên cứu làm rõ các sự kiện, nhân vật liên quan. Một số sự kiện di tích lại chưa đảm bảo cơ sở tư liệu chứng minh hoặc cơ sở tư liệu chưa có sự thống nhất. Kể cả nội dung khoa học của di tích cũng chưa được cơ quan có chức năng thẩm định. Vì vậy, để

Nguyễn Cường

Vài suy nghĩ về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy di tích lịch sử cách mạng ở Hội An.

thông tin di tích trở thành cứ liệu khoa học, đảm bảo tính lịch sử nhất thiết trên cơ sở các nguồn tư liệu tập hợp được phải tổ chức hội nghị nhân chứng để cùng thống nhất chung và được cơ quan chức năng thẩm định cụ thể. Từ đó thông tin di tích mới trở thành tư liệu phục vụ cho công tác tuyên truyền, giáo dục và sử dụng trong các công trình nghiên cứu lịch sử truyền thống của địa phương.

Chú trọng điều tra, thống kê, phân loại di tích. Ngoài các di tích đã được ghi vào danh mục bảo vệ thì hiện vẫn còn nhiều di tích có giá trị nhưng chưa được khảo sát, đánh giá để đưa vào danh mục bảo tồn. Có thể kể ra đây một số địa điểm như: nhà thờ tộc Nguyễn ở phường Thanh Hà, đình Cẩm Phô, lăng ông Ngọc

ở phường Cẩm Phô, nhà lao Hội An trước cách mạng tháng 8 năm 1945 ở phường Sơn Phong, đình Ông Voi ở phường Minh An,... Nên chăng cần phải tiến hành điều tra đầy đủ toàn bộ các di tích trên địa bàn thành phố theo từng thời kỳ kháng chiến. Từ đó triển khai một số nội dung liên quan phục vụ cho kế hoạch quản lý như: tiến hành phân loại giá trị, phân loại mức độ bảo tồn, lập bản đồ phân bố,...

Về mặt tư liệu, một trong những nguồn tư liệu quan trọng rất có giá trị và rất dễ bị mất là tư liệu ký ức nhân chứng, nhất là những người trực tiếp làm nên sự kiện của di tích. Dù đã có nhiều cố gắng nhưng thật sự chúng ta chưa khai thác hết được nguồn tư liệu này. Thực tế hiện có

Nguyễn Cường

Vài suy nghĩ về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy di tích lịch sử cách mạng ở Hội An.

nhiều di tích, ý kiến nhân chứng đối với sự kiện lịch sử liên quan chưa có sự thống nhất, cả về khung thời gian, diễn biến sự kiện, địa điểm diễn ra sự kiện. Vì thế mà vẫn còn một số di tích chưa thể định vị đặt bia, khoanh vùng chính xác phục vụ công tác quản lý, phát huy. Xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau làm cho thông tin qua nguồn tư liệu này chưa thống nhất như điều kiện thời gian đến nay đã lùi xa, tuổi tác cao, hiện trạng cảnh quan thay đổi nhiều so với trước đây, ký ức gắn với tình cảm của mỗi cá nhân và mỗi địa điểm lại gắn với nhiều cá nhân. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết là phải kịp thời tiếp xúc, làm tư liệu ký ức của nhân chứng bằng các phương pháp khác nhau để lưu trữ, sử dụng.

Hình thức mẫu bia giới thiệu thông tin di tích cần được đổi mới, phong phú hơn. Hiện có 03 mẫu bia thông tin được dựng để giới thiệu về di tích. Tùy thuộc vào đặc điểm vị trí và giá trị của di tích mà sử dụng bia cột mốc, bia gắn tường hay bia ngoài trời; trong đó bia ngoài trời có sự đầu tư lớn cả về hình thức và nội dung văn bia. Theo cảm nhận, mẫu bia ngoài trời này hiện khá đơn điệu (*ngoại trừ một số bia có hình thức khác được đầu tư từ kinh phí của tỉnh: bia di tích Rừng dừa Bảy mẫu, chiến thắng đồn Cẩm Phô và bia di tích Bến đò thôn Thanh Tam được thành phố đầu tư năm 2016*), chưa toát lên hết được tính chất anh hùng, kiên trung. Hiện mẫu bia này được dựng ở hầu khắp các địa phương; cho các di tích có tính chất khác nhau

như di tích ghi dấu sự kiện, di tích ghi dấu chiến công, di tích ghi dấu tội ác ...; di tích thuộc các thời kỳ Tiền khởi nghĩa, kháng chiến chống thực dân Pháp, kháng chiến chống đế quốc Mỹ. Trong khi đó, mỗi di tích có đặc điểm giá trị và mang tính chất địa phương riêng. Vì thế nên chẳng có nhiều mẫu bia này hơn, phù hợp, tương ứng với đặc điểm di tích, đặc điểm mảnh đất, con người từng địa phương.

Việc tôn tạo, phục hồi bộ phận di tích này còn nhiều khó khăn. Đến nay, mới chỉ có di tích nhà lao Hội An được triển khai tôn tạo, phục hồi các hạng mục nguyên trạng của di tích và cơ bản đảm bảo trình tự yêu cầu. Điều này xuất phát từ thực tế đa số di tích hiện chỉ là phế tích hoặc chỉ là địa điểm ghi dấu sự kiện lịch sử. Mặt khác, cảnh quan, địa điểm cũng đã có nhiều thay đổi, nhất là về sở hữu đất đai. Hơn nữa cơ sở tư liệu và kinh nghiệm triển khai công tác này còn tương đối hạn chế. Có lẽ thời gian đến cần lựa chọn một số di tích để đầu tư phục hồi những công trình liên quan, nhất là hầm hào, công sự gắn với sự kiện di tích để làm phong phú và tăng hiệu quả giáo dục, tuyên truyền.

Chưa có hoạt động tham quan khai thác du lịch đối với bộ phận di tích này. Ngoại trừ di tích nhà Đức An do có những điều kiện thuận lợi và một số di tích khác ở vùng ven. Hiện có nhiều di tích có khả năng phát huy được như nhà lao Hội An, Rừng dừa Bảy mẫu, làng rau Trà Quế, ... Vì thế xác định đầu tư hướng

đến khai thác du lịch cho các di tích trọng điểm này là rất cần thiết.

Hoạt động chăm sóc bia di tích chưa lôi kéo được các tầng lớp nhân dân, các tổ chức, đoàn thể địa phương tham gia; công tác tuyên truyền, giáo dục truyền thống cho học sinh các trường chưa có hệ thống. Thực tế hiện nay, hầu hết các địa phương đều có di tích được dựng bia lưu niệm nhưng việc chăm nom chưa được thường xuyên; ngành giáo dục cũng đã có những hình thức hướng đến giáo dục truyền thống cho học sinh thông qua các di tích này có chương trình “*chúng em chung tay chăm sóc di tích*”. Tuy nhiên nhìn tổng thể hiện vẫn chưa có một đề án bảo vệ, phát huy nào được xây dựng một cách có hệ thống và để lôi kéo xã hội góp công vào công tác này. Nên chăng cần sớm xây dựng đề án cụ thể để thực hiện. Đề án cần có 02 cơ chế quan trọng là: cơ chế phân cấp quản lý, bảo vệ và cơ chế tuyên truyền, phát huy. Trong cơ chế quản lý, bảo vệ tốt nhất là giao cho cấp ủy thôn, khối phố phụ trách trực tiếp. Cơ chế tuyên truyền, phát huy nên giao cho ngành giáo dục phụ trách, phối hợp với Hội cựu chiến binh để đưa vào chương trình giáo dục bắt buộc. Ngành giáo dục sẽ phân công cho các trường đưa vào chương trình giáo dục về một số di tích cụ thể, thông qua nhiều hình thức, đặc biệt chú trọng hình thức kể chuyện của các nhân chứng gắn với di tích.

Chỉ là một vài suy nghĩ cá nhân xin được nêu lên để thấy được phần nào kết

Nguyễn Cường

Vài suy nghĩ về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy di tích lịch sử cách mạng ở Hội An.

---

quả đạt được cũng như những gì cần phải làm tiếp theo trong công tác bảo tồn, phát huy các di tích lịch sử cách mạng, trong đó có trách nhiệm của bản thân với không ngoài mong muốn đưa công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử cách mạng đạt nhiều kết quả hơn trong thời gian đến.